

אתגר ישראל

הוצאתו של צורר רשימות פובליציסטיות בנות-יומן בתבנית ספר, המחזיק 100 עמודים קטנים ונתון בכריכה של קרטון, יש בה, לפחות בתנאי ארצנו, משום העזה מו"לית קלה, ואין ספק שהיא דורשת מנה גדולה יותר של העזה אישית מצד כותבן של הרשימות. רשאים אנו להניח כי הביא המחבר בחשבון את התוצאות: הן החיוביות, כגון הוספת פריט לביבליוגרפיות ולקטלוגים, הן החיוביות פחות—כגון יחס מסוים של בייטול, דחייה ו/או שאט-נפש, הצפוי מצד חלק מן הקוראים לפחות.

בלי לנסות להעריך את סגולותיה הספרותיות של אסופה זו, גם בלי לרדת לעומק הבחנותיה או להתרומם לגובה מסקנותיה, אי אפשר שלא להתרשם שוב מהעזתו של מר ליבנה כשהוא נושא מידברותיו בהכללות יעף, מגבב אמרים בקמיטת-מצח של אינטלקטואל, מוסר לקוראיו ידיעות נדושות וחוות-דעת ממועכות בארשת דראמתית-הגיית של איזה "אחד בדורו", או בצליל נבוב של "אתה בחרתנו"—אישי ועדתי לסירוריים.

הבה נציץ, רגע, למשל, בהקדמה, שכך היא פותחת:

ספר קטן זה הוחל בכתיבתו במסעה-הסתכלות והקשבה (!—ב.מ.) באמריקה היהודית בשלהי 1966.

ובהמשך:

בדיקת ענייניה של יהדות ארצות הברית ועיתודתיה נעשית כאן מנקודת-ראות יהודית אנוניברסלית. יחסיהם של יהודי אמריקה לאומה החשובה בתוכה מתגוררים תופשים בדרך-הטבע מקום רב, אולם אינם אלא נושא צדדי. האומה האמריקנית, תרבותה ועולמה, זרה לאומה היהודית ככל אומה תרבותית אחרת בתוכה התגורר ישראל, מימי בבל הסאסנית, דרך פולין הקתולית, ועד צרפת הריפובליקנית-חילונית.

* אליעזר ליבנה: יהדות אמריקה—אתגר ישראלי; מסדה, 1967; 100 עמ'.

ובסיומה של אותה הקדמה (תשמעו, תשמעו!) :

ספר קטן זה הוא בגדר קריאה להתעוררות פוליטית בישראל. עלי להוסיף: ישראל, לשון נקבה ולשון זכר, כאחד. (תפסתם, זה?—ב.מ.)

הדברים הצנועים והנכוחים האלה חוזר אלינו גם בסיפום דברים הבאים להבהיר את "נקודת המוצא", בע' 17:

תפקיד הדברים לגלות את הרקע ולהמליץ על מסקנות-פעולה לאלתר. אינני מתעלם מכך, שההמלצות—באם תתקבלנה—עשויות להשפיע על כל מיבנה המדינה, החברה והכלכלה הישראלית, כפי שהתגבשו זמנית (כלומר: עד להדפסת השורות האלו?—ב.מ.) בעשרים השנים האחרונות.

ניתנת האמת להיאמר: בשיעורים שונים של ריכוז ועצמה, זו הרוח השפוכה על מאה עמודי הספרון. מידת ההגינות מחייבת להוסיף כי אכן יש בו לא מעט מובאות, מעניינות כשלעצמן, לעניינים שונים, ממקורות שונים, ונקובים בשמם; אך אולי כדאי יותר, למי שמעוניין, להגיע אל המקורות ההם גופם, בלי להזדקק לתיווך מרדד, מתחסד.

ב.מ.

התנועה הלאומית הכורדית

הכורדים מקובלים מדורי-דורות ככהמות-המשא של המזרח המוסלמי, בבחינת יששכר-חמור-ג'רם הנוטה שכמו לסבול: סבלים ונוהגים-פרידות, חוצבים וסתתים, ז'נדרמים או טוראים אפורים בחילות-הרגלי, רועי צאן ובקר, גם חוטבי-עצים ושואבי-מים פשוטו-כמשמעו. עם-הירים מבודד, חסון, קשות, סביר, לני, קשה-עורף, הולך-תמים וכבד-ביטוי, מרוחק זה דורות רבים מדרכי-המלך של הציביליזציה ושל ההיסטוריה.

דברי-דפוס בלשון הכורדית הם חידוש של עשרות-השנים האחרונות, ועדיין הם מוצר

* סר' גאנטנר: התנועה הלאומית הכורדית; תרגום: אהרן אמיר; עם הספר, 1968; 117 עמ'.

זים גדולים של אוצרות נפט, ועל קווי החיבור שבין עיראק ותורכיה, איראן וסוריה), כמו גם מבחינה צבאית (ככוח לוחם אין הם זקוקים, בעצם, אלא לעזרה בחימוש מודרני כדי להכריע את הכף בעיראק, למשל).

כפי התריפים במשמיעיו ובמשנאיו הערביים של המאבק הלאומי הכורדי מכונה כורדיסטן העיראקית בשם "ישראל השניה". מוקדיו של מאבק זה רחוקים כ־800 ק"מ בלבד—בקראויר—מקונטיננטה, למשל. במסיבות הקיימות קשה לחזות, לטווח של עשר שנים לכחות, שיקום גורם אזורי כלשהו, מחוץ לישראל, שיוכל לגלות ענין, ויכולת, במימוש שאיפותיהם המדיניות של הכורדים, בעיראק לפחות. קשה גם לראות באיזור גורם אחר, מחוץ לישראל, שיוכל לספק לכורדים את "התנופה ההתחלתית" למסע מזורז אל העו-

גדיר שצרכניו מועטים ביותר. בתיספור כורדיים הם עדיין למעשה זכות רשמית ומוכרת רק לקומץ מבוטל של כורדים השוכנים בשו"ל של הקיסרות הסובייטית, ובגלילות הכורדים בצפונה של עיראק דומה שקיומם עודו בגדר הישג הלוציה-הסכני. מיליוני כורדים השוכנים באנאטוליה מוגדרים בלשו"המונחים של אנקארה כ"תורכים הריים", ובאיראן ייחודם האתני מטושטש ביותר, הן להלכה הן למעשה.

אף-על-פי-כן יש לכורדים וללשונם "ותק" של הרבה שנות היסטוריה, אולי אלפי שנים. בגבולות עיראק הם קודמים לפלישה הערבית-המוסלמית, בתורכיה הם קודמים לפלישה העותומאנית, ובתחומי איראן מסתבר שאין ייחוסם נופל מזה של הפרסים-הפהליים. הם מילאו תפקיד נכבד, כשולפי-חרב, שכירי-חרב ומפקדים, במלחמות האסלאם המזרחי, בצבאות הממלוכים והעותומאנים, ושמו של הכורדי צלאח אלדין אל-איובי מקמל עד היום את נצחון האסלאם על ממלכת-ירושלים הצלבנית. מרידה כורדית זיעזעה את המשטר הכמאליסטי בתורכיה בראשיתו; פעולות-דיכוי נגד הכורדים ב"צפון" הן אולי התופעה האפיינית והיציבה ביותר בהווי המדיני העיראקי מאז הומלך פייצל על בגדאד ועד היום הזה; ונסיון-נפל סובייטי להקמת רפובליקה כורדית במהאבאד אשר באזורביג'אן האיראנית (שדוכא באכזריות נחושה) נעשה חיש-מהרה אחד ממוקדי-הסכנה ביחסים הבינלאומיים לאחר 1945.

חרף פיגורם החברתי, הכלכלי, התרבותי והטכנולוגי, ספק אם בעולם הדינאמי של שלהי המאה ה-20 יישארו הכורדים לאורך-ימים "הנעלם הגדול" של המזרח התיכון. חרף זרמים ומגמות אחרים—מסביב להם, ובמידה ידועה גם בתוכם—ספק אם מן התיבונה הוא להתעלם מן הפוטנציאל הגלום בתנועה הלאומית הכורדית—מבחינה כסא-טיסטית פשוטה (הכורדים מונים 10 מיליונים לפחות במדינות-מושבם, רובם הגדול בגורשים ורצועות של יישוב רצוף), וכן מבחינה אסטרטגית (חבלי-ההר הקומפאקטיים שלהם חולשים על שפלות עיראק וסוריה, על ריכוז

עתה-זה הופיע

פנחס שדה

החיים כנושל

יצירה אוטוביוגרפית על הרקע של ישראל של ימינו, נופיה, הווייתה וטי-פוסיה האהובים, סובלים, תועים ונא-בקים. פרשת-חיים המתוארת בגילוי-לב אכזרי, חסר מעצורים ושובר מוסכמות.

"החיים כמשל" מוצג עתה על-ידי מאיר ינאי בתיאטרון עידן.

468 עמדים, המחיר 12.50 ל"י



הוצאת שוקן

ירושלים ותל-אביב

מערכת־השחמט של הכוחות העולמיים, כש־
הקורא יכול, בעזרתו של המחבר, לבחון את
מקומה של מדינת־ישראל והאיזור בתוכה.

למעלה מאלף חיבורים נתחברו בנושא זה
מאז תום המלחמה העולמית השנייה, ואין הם
אלא ראייה שבכתב למקום המרכזי שבעיות
המלחמה והשלום תופסות בחיי אדם ואומות
במאה הנוכחית; מאה שבמהלכה נהרגו, כ־
מישרים או בעקפים, מאה מיליונים מאוכ־
לוסי כדור־הארץ כתוצאה ממלחמות גדולות
וקטנות, עולמיות ומקומיות, קצרות וארוכות.
תוך מאה זו, ובעיקר במחציתה השנייה, חלו
תמורות נרחבות מעמיקות בתופעת המלחמה,
ששני צדדים להן: מצד אחד, "אנו חיים
באחת התקופות הפראיות ביותר של אלימות
מאז סוף המלחמות הדתיות מלפני שלש־מאות
שנה; רציחות, טרור, מאבק גרילה, חילופי
שלטון אלימים, מימשל צבאי או לוחמה מח־
תרחית ובלתי־מוצהרת..." הם לתם־חוקר של
העולם כיום; ומן הצד השני, "הנשק הגרעיני
יצר דרגה מסוימת של ייצוב ביחסיהן של
קבוצות המדינות האדירות ביותר שידע ה־
עולם אי־פעם", כשמערכת הבריתות המקיפה
מרחיבה את ההתאפקות הזאת לאזורי העולם
השונים.

המחבר סוקר בקצרה את השקפותיהם המרר־
בות של הוגי־דעות, מדינאים וחוקרים בתקו־
פות שונות, פסימיים ואופטימיים ובעלי הש־
כלה מקצועית שונה, לגבי מניעיה של המל־
חמה. בעיקרו של דבר יש שלש חטיבות הש־
קפה, אשר בתוכן יש מיגוון רחב ושזור של
שיטות וגישות: המלחמה נובעת מטבע ברי־
אתו של האדם; היא נובעת מטבעו של חבי־
רות, מדינות ואומות; היא נובעת מטבעו של
המשטר הבינלאומי הקיים. כמספר ההשקפות
בנושא זה כן מספר ההשקפות והגישות לגבי
תיפקודה והשלכותיה של המלחמה על הפרט,
החברה והמדינה, ולגבי סיכויי ביטולה וצמי־
צומה ואפשרויות השלום העולמי והכללי.

הפרק השני הוא סקירה היסטורית של הת־
פתחות המלחמה לכלל מלחמה טוטאלית והת־
גונותה מאז המלחמה המודרנית הראשונה,
הלא היא מלחמת־האזרחים האמריקאית. הת־
פתחותה והמירה והעקיבה של מערכת ההש־

לם המודרני ולביטוי חפשי מלא במזרח־של־
מולדות.

אלה קצת מן ההרהורים המתעוררים בקורא
העברי של ספר זה על "התנועה הלאומית
הכורדית" (שבחלקו העיקרי נתפרסם בהמש־
כים ב"קשת"), אם גם לא לכך דווקא התכוון
ודאי מחברו, המורחן הצרפתי הצעיר. ב־1968
הופעתו בעברית היא בודאי דבר־בעתו.
י.ע.

המלחמה בחברה המודרנית

בעוד רוב הכוחות הפועלים בחברה בת־
זמננו נתונים לשיקוח והכוונה, הרי תופעת
המלחמה, ההתנגשות הגלויה, המזוינת והמ־
אורגנת בין מדינות ובתוכן, שהיא מתוצריה
המגונים והמובהקים ביותר של הציבילי־
זציה האנושית, היא תופעה "שקשה מאד
לשלוט עליה, וקשה עוד יותר לבטלה"; ממש
כשם שקשה לרדת לרששיה, להציב לה חר־
קים וכללים או לחזותה.

בד־בבד עם הופעתה של המלחמה המודרנית־
הטוטאלית והמגונות—ועם צמיחתם ושיכלולם
של מדעי־החברה והמדינה—החל להתפתח גם
חקר מניעיה, סיבותיה והשלכותיה של תופעת
המלחמה המודרנית, בניגוד לחקירה המקובלת
קודם־לכן של מהלכיה, דרכי ניהולה, או מוס־
ריותה. זהו חקר שחומר־הגלם שלו עצום
בכמותו, מקוטע ומפוזר, והוא כרוך במיגוון
כה רחב וסבוך של נושאים, מכל תחומי המק־
צועות הרוחניים, עד שהיטיב להבין מחבר
הספר החשוב שלפנינו, אלסטייר ביוקאן,
מנהל המכון המפורסם לעיניים אסטרטגיים
בלונדון, כי אין כל אפשרות לנסות ולהכיל
במסגרתו המצומצמת ניתוח מקיף ומעמיק
של כל תחומיו. אף־על־פי־כן, מדעתו שחסרון
אחד מן התחומים יפגום בשלמות התמונה ו־
אפשרות הבנתה, מגיש הוא לנו סקירה מס־
כמת, תמציתית וחיונית עד מאד, המציגה את

• אלסטייר ביוקאן: המלחמה בחברה המודר־
נית (עם נספח מיוחד: מלחמת ששת הימים);
עברית: נ. בן עמי; ספרית פועלים / דעת
זמננו, 1967; 240 עמ'.